

สิ้นหวัง

พระอาจารย์สงบ มนฺตสนฺโต

เทศน์พระ วันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

อ้าว เราตั้งใจฟังธรรมของเรา ตั้งใจฟังธรรม เห็นไหม เวลามันสิ้นปีทางโลกเขาปิดบัญชี แต่ละปีเขามียกบัญชีของเขา เขามีบัญชีของเขา กำไรขาดทุนแต่ละปีๆ นี่ของเราก็เหมือนกัน เวลาเรามาบวชแล้ว เห็นไหม ๑ พรรษา ๒ พรรษา ๓ พรรษา งบดุลแต่ละปีๆ ไร ถ้างบดุลแต่ละปีเรา มีผลได้ เรามีประสบการณ์ของชีวิต งบดุลของเรา เห็นไหม ปีนี้ไม่ขาดทุน ถ้ามันเพิ่มกำไร ต่อเนื่องๆ กันไปเราจะมีความหวังนะ

ถ้าคนมีความหวังนะ ทำสิ่งใด เห็นไหม คุณติ เราประกอบธุรกิจประสบความสำเร็จ เราอยากจะทำกิจการของเราไปเรื่อยๆ นั่นคือเขาประสบความสำเร็จของเขา เขามีความสุขของเขา แต่คนที่ประกอบธุรกิจเขาล้มลุกคลุกคลานมาทั้งนั้น เวลาธุรกิจขนาดย่อม เวลาเขาตั้งเนื้อตั้งตัว ขึ้นมานี้ เขาตกทุกข์ได้ยาก เขาทำแล้วนี้ชักหน้าไม่ถึงหลัง นี่การบริหารจัดการ เห็นไหม เราจะบริหารจัดการของเราอย่างไรธุรกิจนี้ เราดูแลของเรา เราต้องจ้างผู้ที่มาดำเนินการ เราไว้วางใจเขาได้ ไหม เราควบคุมเขาได้ไหม เราดูแลของเราทั่วถึงไหม ถ้าไม่ทั่วถึงนะ มันสุรุ่ยสุร่าย เห็นไหม มันขาดตกบกพร่องนี้มันก็ต้องปิดกิจการไป กว่ากิจการนั้นจะประสบความสำเร็จแต่ละกิจการ เห็นไหม แล้วมันขยายเติบโตต่อเนื่องกันไปๆ ในปัจจุบันนี้การควบรวมกิจการนี้กำลังเป็นที่เข็ดหน้า ชูหน้าเลย ใครๆ ก็ควบรวมกิจการเพื่อให้มันขยายใหญ่โตขึ้นไปๆ นั่นการประกอบธุรกิจประสบความสำเร็จของเขา

เราก็เหมือนกัน เวลาเราบวชมา เห็นไหม เราบวชมาเป็นพระนี่ เรามีความตั้งใจ เรามีศรัทธา เรามีความศรัทธาของเรา เราตั้งเป้าของเราเลย เราจะประพฤติปฏิบัติขนาดไหนเราจะตั้งเป้าของเรา ถ้าเรามีความหวัง เห็นไหม ถ้าคนมีความหวังทำอะไรมันมีอนาคต ถ้าคนมีอนาคต มันมีเป้าหมาย มันมีอิฐฐานบารมี ชีวิตมันไม่เค็งคว้างไ้

เรามีเป้าหมายของเรานะ เราบวชมาเพื่ออะไร? เราบวชมาเพื่อมรรคผลนะ เพราะอะไร เพราะว่าในทางโลก ถ้าเราอยู่กับทางโลก เราคลุกคลีอยู่ทางโลก เห็นไหม เวลามันเผาผลาญมันมีความทุกข์ เราก็อยากหาทางออก เราก็มาบวชพระกัน บวชพระเพื่อจะหาทางออก เวลาเราบวชพระแล้วเราชวนขวยขนาดไหน เราตั้งเป้าของเราไว้ไหม เราตั้งใจของเราไหม ตั้งใจของเราเพื่อให้ถึงที่สุดแห่งทุกข์ ตั้งใจของเรา น้อยๆก็ให้หัวใจมันมีที่พึ่งที่อาศัย

เราอาศัยทางโลก เห็นไหม คุณ ปัจฉัยเครื่องอาศัย เขาก็บิณฑบาตมาปัจฉัย ๔ เพื่อดำรงชีวิต เราก็มีที่พึ่งอาศัยที่มั่นคงแล้ว แต่หัวใจของเราล่ะ? หัวใจของเราที่เราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามานี้เป็นทฤษฎีทั้งนั้น มีครูบาอาจารย์เป็นที่พึ่งๆ เราก็เป็นที่พึ่ง เห็นไหม นี่มันเป็นเรื่องทางโลกทั้งนั้น เป็นที่อาศัยของวัตถุ เห็นไหม ของธาตุ ๔ แล้วหัวใจล่ะ? หัวใจมันทุกข์มันยากขึ้นมา เวลามันทุกข์มันยากกิเลสมันเผาผลาญในหัวใจ

เวลาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา ธาตุ ๔ และชั้น ๕ เรื่อง อริยสัจ สัจจะความจริง เห็นไหม เป็นนามธรรมเป็นความรู้สึกนี้ ถ้าเราทำความสงบของใจเข้ามา แล้วใจมันสงบระงับเข้ามา มันมีสัมมาสมาธินี้เป็นที่อยู่อาศัย ถ้าที่อยู่อาศัยนี้มันเป็นความจริงขึ้นมา นะ ถ้าความจริงขึ้นมา เห็นไหม เรามีความหวัง เรามีความหวัง เราไม่ได้เป็นคนสิ้นหวัง

ถ้าคนสิ้นหวัง เห็นไหม นี่คุณคนสิ้นหวัง เวลาสิ้นหวังขึ้นมามันท้อแท้ไปหมด ถ้าคนสิ้นหวัง เห็นไหม เราจะเดินหน้ายังไง เราทำของเรา เราตั้งใจของเรา เราทำเพื่อประโยชน์กับเรา ทำไมมันไม่ได้อย่างหวังๆ เห็นไหม นั่นละกิเลสมันสอดแทรกเข้ามา สมุทัยนี้มันจะทำให้เรา ล้มลุกคลุกคลานทั้งนั้น ถ้าสิ่งที่ล้มลุกคลุกคลาน ล้มลุกคลุกคลานแล้วใครล้มลุกคลุกคลาน

เราบวชมาเป็นพระ สำเร็จการบวชมาตั้งแต่อุปัชฌาย์ยกเข้าหมู่มาแล้ว เห็นไหม นี่เริ่มต้นตั้งแต่ตักฟากเลยนี้ บวชสำเร็จเมื่อไหร่ นี่ตั้งแต่หน้าทีวินาทีเลย เราสำเร็จเมื่อไหร่ เห็นไหม ตักฟากมาเลยนี้อยู่ในใบสุทธิ นี่มันให้เราบวชมา เราบวชมาเป็นพระ นี่สมบรูณ์มาตั้งแต่วันที่อุปัชฌาย์ยกเข้าหมู่ มันสมบรูณ์มาตลอด นี่โดยภาพทางโลก เห็นไหม สมบรูณ์มาตลอด

เราเป็นสมณะ เราเป็นพระ เป็นพระนี่สมบรูณ์ทางกฏหมายสมบรูณ์ทางธรรมวินัย แล้วเราก็พยายามจะสู้กับกิเลสของเรา เห็นไหม เราบวชมาเราตั้งใจมาแล้วว่าเราเลือกที่เราจะประพฤติปฏิบัติของเรา ถ้าประพฤติปฏิบัติของเรา นี่สัปปายะ ๔ นี่ที่เป็นสัปปายะๆ หมู่คณะ เป็นสัปปายะ ครูบาอาจารย์เป็นสัปปายะ อาหารเป็นสัปปายะ ถ้าอาหารเป็นสัปปายะก็เลี้ยง

ร่างกายนี้ไง ถ้ามีความหวังนะ คนมีความหวังมันดูดีมี ความหวังมันสดชื่น พอมีความหวังมัน ขวนขวาย การขวนขวายของคนมีความหวัง

คุณสิ เวลาเขารบทัพจับศึก เห็นใหม่ กองทัพที่มีความหวัง กองทัพที่เขาไม่ขวัญงัวมีกำลังใจ กองทัพแม่แต่กองทัพที่เล็กน้อยนะ ที่กำลังที่น้อยกว่า เขาสามารถชนะกองทัพที่ใหญ่กว่าได้ ทั้งนี้เพราะกำลังใจของเขา เพราะขวัญกำลังใจของเขา เห็นใหม่ เขามีความหวังของเขา นี่ทำสิ่งใดมันก็ทำด้วยความหวัง กองทัพที่ใหญ่กว่าเขา เห็นใหม่ กองทัพนี้จำนวนทหารมากกว่า อาวุธ ยุทโธปกรณ์ดีกว่าเขาทั้งนั้น แต่มันสิ้นหวัง ท้อแท้ น้อยเนื้อต่ำใจนี้ สิ่งใดก็จะสู้เขาไม่ได้ จะทำสิ่งใดก็ทำไม่ได้ ทั้งๆ ที่กำลังพลก็มากกว่า ทุกอย่างก็มากกว่า เพราะไม่มีขวัญกำลังใจไง นี่เพราะมันสิ้นหวังไง คนสิ้นหวังสิ้นไร้ไม่ตอกเลยละ แต่ถ้าคนมีความหวังทำสิ่งใดมันก็ประสบความสำเร็จ มันมีความหวัง เห็นใหม่ เรามีความหวังของเรา เราไม่ใช่คนสิ้นหวังสิ้นท่า คนสิ้นท่าสิ้นไร้ไม่ตอกนี้ มันอ่อนแอ

แต่ถ้าคนมีความกำลังใจ เห็นใหม่ งบดุลเวลาเขาปิดไปแล้วเป็นปีๆ ไป นี่ก็เหมือนกัน เข้าพรรษาออกพรรษานี้มันปีๆ ไป นี่เป็นปีๆ ไป เราขวนขวายของเรา นี่พรรษาไหนๆ เราทำได้ เวลาครูบาอาจารย์ท่านประพฤติปฏิบัติ เห็นใหม่ นี่หลวงปู่มันท่านไปสำเร็จที่เชียงใหม่ เดี่ยวเวลา มันอ้อขึ้นมาในหัวใจนี้หนองอ้อ หนองอ้อก็อ้อกลางหัวใจ เวลาอ้อกลางหัวใจนี้เป็นในหัวใจของ หลวงปู่มัน

คนเรานี้มันเกิดที่ไหน เห็นใหม่ ในปัจจุบันนี้เกิดที่โรงพยาบาล เวลาเราแจ้งเกิดๆ ที่โรงพยาบาลทั้งนั้น แล้วแจ้งเกิดที่โรงพยาบาลแล้ว เห็นใหม่ เขาเลี้ยงดูกันมา เติบโตกันมา นี่ครูบาอาจารย์ท่านบรรลุลหรรษที่ไหน? ท่านทำอย่างไรมันฝังใจ เห็นใหม่ นี่เวลาหนองอ้อ มันหนองอ้อในใจของหลวงปู่มัน แล้วมันก็อยู่ในใจหลวงปู่มัน หลวงปู่มันท่านจะรู้คงจะไปที่ไหน ท่านอยู่ที่ไหนมันก็เป็นธรรมชาติอันนั้น เป็นธรรมในใจของหลวงปู่มันนั่น ไอ้หนองอ้อนะเป็นที่ว่าที่แจ้งเกิดที่ประพฤติประสบความสำเร็จที่นั่นๆ

ไอ้พวกเราได้ศึกษาแล้วนี้ได้อ่านประวัติหลวงปู่มันเราก็จะไปหาหนองอ้อ เราก็จะไปเคารพบูชาสถานที่นั้น แล้วก็หาอยู่ที่ไหน หนองอ้อหาอ้อไม่เจอ ไม่รู้หนองอ้อมันอยู่ที่ไหน เพราะอะไร? เพราะมันไม่ใช่เป็นหนองอ้อ มันเป็นโคนต้นไม้ มันเป็นโคนที่ท่านนั่งอยู่โคนต้นไม้ นั่น แต่มันอ้อขึ้นมาในหัวใจ นี่มันเป็นประโยชน์เป็นความจริงขึ้นมา เห็นใหม่ ศึกษามาๆ

นี่หนองอ้อๆ ถ้ามันอ้อขึ้นมาในหัวใจ

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าคนมีความหวังใจ คนมีความหวังนะ ความเป็นอยู่ของเรา เกิดมาเป็นมนุษย์ เห็นไหม ครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ท่านตรัสธรรมขึ้นมา ท่านไม่ได้ปฏิเสธโลก ท่านไม่ได้ปฏิเสธความเป็นไป ไม่ได้ปฏิเสธมีชีวิต ไม่เหมือนทางโลก เห็นไหม ชีวิตนี้มีเพราะมีเรา ถ้ากำจัดเราซะมันก็หมด หมดไป หมดชีวิต หมดทุกอย่างไป มันก็ไม่มีอะไรเลย จะไปนิพพาน ...นิพพานของกิเลสไป นิพพานของค้นหาความทะยานอยากไป นิพพานของความไม่รู้ไป นิพพานของความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ นี่ไปทำลายชีวิตของตน เห็นไหม

แต่เวลาครูบาอาจารย์ เห็นไหม คุณ สิทธิ สอุปาทิเสสนิพพานพระอรหันต์ที่สิ้นกิเลสไปแล้ว ท่านก็ดำรงชีวิตของท่านไป องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสธรรมขึ้นมาอีก ๔๕ ปี เป็นประโยชน์กับโลกมหาศาลเลย เป็นประโยชน์กับโลกมหาศาลเพราะอะไร? นี่ไง พระอรหันต์ที่มีชีวิต นี่ดูพระไตรปิฎกเคลื่อนที่ เพราะอะไร? เพราะมันสังขารในหัวใจอันนั้น นี่มันชี้หน้า

จิตใจ เห็นไหม ภวาสวะ ภพ ปฏิสนธิจิตที่อวิชชาปิดบังหัวใจไว้ มันก็มีดับอดไปหมด ท้องปากเปียกปากแฉะจากธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ข้อธรรม เห็นไหม สิ่งที่พระพุทธเจ้ายกเป็นคตินิยามต่างๆ นี่เข้าใจได้หมด อธิบายได้หมด องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะเทศน์ที่ไหน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศน์กับใคร นี่เทศน์กับใครแล้วใครจำ เนื้อความนี้ได้ก็มีความรู้ มีความรู้ ที่แรกก็มีความรู้ แต่ถ้าใครจำเนื้อความนี้ได้ ใครจำเนื้อความนี้ได้ท่องได้ขึ้นปากนะ เป็นพระอรหันต์เพราะรู้

นี่มันรู้อะไร รู้ด้วยอวิชา รู้ด้วยกิเลสค้นหาความทะยานอยากในหัวใจ นี่ทั้งๆ ที่คนสิ้นหวัง สิ้นหวังก็คนไม่มีกำลังใจ คนที่ทำอะไรไม่ได้ คนสิ้นหวังนี่คนสิ้นไร้ไม้ตอก คนสิ้นไร้ไม้ตอก เห็นไหม เพราะมันไม่มีความหวัง ไม่มีกำลังใจ ไม่มีการกระทำต่อไปที่มันเจริญก้าวหน้า แล้วไปท่องจำสิ่งนั้นมา

คนสิ้นหวังไปจำมาไง พอไปจำมานี้เพราะมันสิ้นหวัง เพราะมันไม่มีหลักเกณฑ์ ไม่มีกำลังใจ ไม่มีสัจจะ เห็นไหม นี่พอจำสิ่งใด ทำสิ่งใดมาก็ว่าเป็นของเราๆ เราเข้าใจๆ เข้าใจนี่เป็นธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ใช่ของเราเลย ไม่ใช่ของบุคคลคนนั้น ไม่ใช่ของคนที่ไม่จำได้ เพราะสิ่งที่เวลาจำได้ เห็นไหม เพราะอะไร? เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาตรัสธรรมขึ้นมา เห็นไหม นี่มันตรัสธรรมขึ้นมาด้วยสิ่งใด ด้วยมรรคญาณ ด้วยสัจจะ ด้วย

ความจริงในหัวใจอันนั้น

สิ่งที่เวลาหลวงปู่มันท่านไปหนองอ้อ อ้อที่เชียงใหม่ เห็นใหม่ ท่านก็อ้อมมาด้วยความ เป็นไปในใจของท่าน แล้วท่านบอกถึงวิธีการ ถ้าวิธีการเราทำยังไง เราจำของเขามานี้เราไม่มี ความจริงขึ้นมา ถ้ามีความจริงขึ้นมา เห็นใหม่ เราต้องมีกำลังใจของเรา นี่สิ่งที่ศึกษามา สิ่งที่ได้ฟัง มาแล้วนี้สาธุ เกิดขึ้นไว้บนศีรษะ หลวงปู่มันบอกหลวงตาไว้ เห็นใหม่ ธรรมะขององค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้านี้ประเสริฐมาก สิ่งที่เราศึกษานี้มันประเสริฐมาก ธรรมและวินัยขององค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้เป็นศาสนาของเรา เป็นศาสดา เป็นผู้ชี้แนะ เป็นผู้ที่จะพยายามชัก ลากเราไป คำว่า ชักลากเราไปๆ ให้สู่ความจริงนี้ แต่เราจะไปชักลากกลับมาไง คนสิ้นหวัง คน สิ้นไร้ไม่ตอกใจ

ดูเวลาเด็กที่มันงอแง เห็นใหม่ มันตีโพยตีพายจะให้พ่อแม่มันสนองตัณหาความทะยาน อยากของมัน มันเรียกร้องให้ไปตามมัน นี่ก็เหมือนกัน คนสิ้นหวังไปศึกษาธรรมะขององค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา เรารู้เราเข้าใจใจ เราเข้าใจตามความรู้ของเราใจ นี่มันจะดึงธรรมะ ลงมาให้คลุกกับสมุทัยในใจของบุคคลคนนั้น แต่สังขรณ์มันมันไม่ลงไปอยู่ในใจดวงนั้น แน่นอน

สังขรณ์ก็คือสังขรณ์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัม พุทธเจ้าเทศนาว่าการมาแล้ว ๒,๐๐๐ กว่าปีนี่มันก็ยังคงเส้นคงวาอยู่อย่างนั้น มันคงเส้นคงวาให้ ใครมาศึกษา ให้ใครมาค้นคว้า ให้ใครได้มาประพฤติปฏิบัติได้ตามความเป็นจริง แต่คนสิ้นหวัง มันไปงอแงใจ จะดึงลงมาให้เป็นเหมือนความเห็นของเราใจ เพราะเหมือนความเห็นของเรา เห็น ใหม่ มันก็ไม่ใช่ความจริงอยู่แล้ว ไม่ใช่ความจริงอยู่แล้วมันก็ไม่มีความจริง ไม่มีกิจจญาณใน ใจนั้น ถ้าไม่มีกิจจญาณในใจนั้น แล้วสิ่งนั้นมันจะเป็นความจริงได้อย่างไร

ถ้าเป็นความจริง เห็นใหม่ ความจำๆ ความจำของเรา จำวันแล้ววันเล่านี้มันก็คลาดเคลื่อน คูลี คนมีการศึกษามาเวลาทบทวนต้องไปเปิดตำรานั้น ไปเปิดตำราเพราะเรียนมานี้ลืมหมดแล้ว เรียนมามีความรู้ๆ สอบวุฒิได้ เรียนนี้เพื่อสอบ สอบได้แล้วก็จบ แล้วเราทำยังไงต่อไป แล้วเวลา ทบทวนความรู้ของเรา เวลาเขาถามถึงว่าความรู้นี้ คนที่เขาทำงานของเขา เขามีกิจการของเขามี ความสงสัยเขามาปรึกษาไป ปรึกษาก็ต้องกลับไปทบทวนตำรา ไปเปิดตำรา ตำราว่าไว้ยังไง จริง หรือเปล่า แต่คนที่เขาฝึกงานของเขา เขาทำของเขาเนี่ย เขามีปัญหาเขามาปรึกษานี้ เขาทำหน้างาน

ของเขา เขามีสัจจะ มีกิจจะ เขามีการกระทำของเขา เขาเป็นความจริงของเขา มันเป็นภาคปฏิบัติ

เวลาเราภาคปริยัติฯ มันก็ศึกษา การศึกษาไม่ใช่ความเสียหาย การศึกษาเป็นการที่คงธรรมคงวินัยนี้ไว้ ศึกษาไว้นี้ท่องจำกันมาสืบต่อๆ กันมา เพราะความท่องจำกันมา เห็นใหม่ มีตำรับตำราคั่นคว่ำกันมา ทำวิจัยกันมาเพื่อประโยชน์กับพุทธศาสนา แต่ถ้าวิจัยด้วยความเห็นของเรา เห็นใหม่ เราไม่ควรเข้าไปบวกกับเนื้อสัจธรรมอันนั้น มันเป็นความเห็นของเรา ไม่ใช่ความเห็นของธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ใช่ธรรมของหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ไม่ใช่ธรรมของหลวงตาที่ท่านเทศนาว่าการไว้

เวลาอ้างอิงๆ มาเพื่อเป็นแนวทาง อ้างอิงมาเพื่อเป็นหัวข้อ อ้างอิงขึ้นมาเพื่อปัญญา เพื่อการแยกแยะ เพื่อการคั่นคว่ำ ไม่ใช่เราจะบังคับให้เป็นเหมือนเรานะ เพราะคนสิ้นหวัง คนไม่มีความหวังไม่มีสัจจะไม่มีความจริง นี้ไม่มีความจริงนี้ อ้างอิงสิ่งนั้นๆ ว่าเหมือนกับของเรา เหมือนกับความรู้ของเรา เพราะกลัว ใจ กลัวว่าความรู้ความเห็นของเรานี้ไม่มีคนยอมรับด้วย ไม่มีคนเห็นด้วย ความรู้ความเห็นของเรานี้มันไม่มีคนเออออ ไม่มีคนยอมรับ นี่ก็ต้องอ้างอิง เห็นใหม่ นี้ก็เลสมันบังเงา

เวลาหน้าฉากใจ เวลาหน้าฉากพฤติกรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาหลังฉากละ ถ้าเป็นธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หนึ่ง ถ้ามีสติขึ้นมามันมีสามัญสำนึกนะ คนเรามีสติ เห็นใหม่ คนต่างกับสัตว์ เวลาสัตว์นั้นมันดำรงชีวิตของมันแบบสัตว์ สัตว์นั้นมันไม่มีวาสนา มันทำคุณงามความดีของสัตว์ ความดีของสัตว์คือมันเพื่อเผ่าพันธุ์ แต่ความดีของสัตว์เวลาสัตว์มันหวงอาหาร มันแย่งชิงกัน มันทำร้ายกัน

ถ้ามีสติมีปัญญามีสามัญสำนึกว่ามนุษย์ต่างกับสัตว์ เวลาสัตว์ เห็นใหม่ มันเกิดมา ถ้ามันไปอยู่กับคนที่มันน้ำใจ เขาก็ดูแลมันดี เขาก็ดูแลมัน แต่ถ้ามันเป็นสัตว์ป่า สัตว์ป่ามันก็ต้องมีเขาวน มีปัญญาเพื่อรักษาชีวิตของมัน เพื่อแสวงหาอาหารของมัน ถ้ามันถึงภัยแล้ง เห็นใหม่ คูตี เวลาไฟป่ามานี้ เวลาไฟป่ามา สัตว์ป่ามันหนีไม่ทันมัน โคนไฟป่าเผาตายหมด

แล้วนี่มนุษย์ก็ไปรุกป่า เห็นใหม่ มนุษย์ก็เพื่อประโยชน์ของการดำรงชีวิต ก็ต้องมีอาชีพ ก็ต้องทำอะไรไถนา ก็รุกป่า จนสัตว์มันไม่มีที่อยู่อาศัย สัตว์มันไม่มีที่อยู่อาศัยมันก็มาอาศัยในบ้านเรือนของมนุษย์ มนุษย์ก็ว่ามันเข้ามากรูกร้าง เข้ามาเพื่อทำร้าย เห็นใหม่ ก็ดักจับมันเพื่อเป็นอาหาร นี่เรื่องของสัตว์

มนุษย์ต่างกับสัตว์ ถ้ามันมีสติปัญญา มันคิดได้ ถ้ามันคิดได้มันก็เห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์เรานี้ไง เห็นไหม มนุษย์ยังงี้ มองตากันนะมันขาดตกบกพร่องมันก็ขอพึ่งพาอาศัยกันได้ นี่เห็นไหม เราจูนใจกันได้ ถ้ามนุษย์ที่มีคุณธรรมในใจนี้มันเพื่อแผ่กัน ความเพื่อแผ่ความดูแลต่อกัน นี่มันเพื่อแผ่กัน เห็นไหม เพื่อแผ่เพื่ออะไรล่ะ?

น้ำใจใจ ถ้ามีน้ำใจต่อกัน เห็นไหม คนมีสิ่งที่เป็นประโยชน์กับคนอื่น นี่ประโยชน์ด้วยอะไร เห็นไหม เขาบอกว่าการทำงานที่สูงที่สุดคือการให้ธรรมะ ให้ธรรมเป็นทาน ถ้าให้ธรรมเป็นทานองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านให้ธรรมเป็นทาน ครูบาอาจารย์นี้ให้ธรรมเป็นทาน นี่แล้วคนที่มีความหวัง ความหวังเพราะอะไร เพราะมีกิจจัญญาน มีสังจัญญาน มีสังจะความจริงในหัวใจ สิ่งนี้เป็นความจริง ถ้าเป็นความจริงแล้วเป็นประโยชน์ไง แต่คนที่สิ้นหวังนี้มันฟังไม่รู้เรื่อง คนที่สิ้นหวังนี้มันเป็นประโยชน์อะไร ประโยชน์ของเราคือคำข้าวไง ประโยชน์ของเราคือการดำรงชีวิตนี้ไง ประโยชน์ของเราวัตถุนะ นี่เห็นไหม โลกธรรม ๘ มีลาภเสื่อมลาภมียศเสื่อมยศ อยากให้คนสรรเสริญนิทาน อยากให้คนยกย่องสรรเสริญ มันมีประโยชน์อะไร มันเป็นไฟเผาผลาญทั้งนั้น คนสิ้นหวังไปมองแต่วัตถุไปมองแต่เรื่องโลกธรรม ๘ ใจ

แต่คนที่มีความหวัง เห็นไหม เราสามารถเจองานเขาได้ เจองานเขาด้วยอะไร เจองานเขาด้วยพฤติกรรมที่ความเป็นอยู่ของเราที่แหละ นี่เห็นไหมครูบาอาจารย์ท่านอยู่ของท่านด้วยความสงบระงับของท่าน คุณสิ พระอัสสชิเวลาออกไปบิณฑบาต พระสารีบุตร เห็นไหม คุณสิเป็นพราหมณ์ เขาเห็นกิริยาการบิณฑบาตของพระอัสสชิแล้วมีความศรัทธา ความเป็นอยู่นั้นทำให้พระสารีบุตรเพ่งมองแล้วมันน่าเคารพเลื่อมใส ตามไปๆ เห็นไหม

แม้แต่ความเป็นอยู่ของเราที่แหละ มันจะมีอะไรไปให้เขา ก็มีการดำรงชีวิตของเราด้วยสมณสาธูป นี่แล้วการดำรงชีวิตของเราเห็นไหม ถ้าเขาเห็นการดำรงชีวิตว่านี่ไม่เบียดเบียนเขา ไม่เบียดเบียนเขา ไม่เป็นภาระเขา ไม่ทำให้เขาหนักหน่วง เขาก็มีความอยากจะเข้ามาใกล้ชิด เพราะว่าเขาจะไม่โดนกระทบกระเทือนไปด้วย ไม่โดนเบียดเบียนไปด้วย

แต่ถ้าเราเห็นแต่โลกธรรม ๘ ใครเข้ามาต้องมีสักการะ ใครเข้ามาต้องมีการเคารพนบถ นี่ไม่มีใครเข้ามาหาเราหรอก เพราะมันกระทบกระเทือนเขา เพราะมนุษย์ก็มีศักยภาพเหมือนทุกๆ คนนั่นแหละ ความเป็นอยู่ของเราที่แหละถ้าไม่เบียดเบียนใคร เราอยู่ด้วยศักยภาพของเรา เห็นไหม นี่สมณสาธูป แล้วแสดงออก เวลาแสดงออกเห็นไหม มันไม่ใช่กลองจัญไร กลองจัญไร

นี่เขาไม่ตีมันดังค้อนตั่วๆ เขาวิ่งหนีหมดคนะ นี้อยากให้คนเข้าไปหา แต่ใครจะเข้าไปหาละในเมื่อมันเป็นกลองจัญไร แต่ถ้าเป็นกลองที่มันเป็นประโยชน์ เห็นไหม นีเวลากลองเพลเขาตีมันถึงดังเห็นไหม

นี่ก็เหมือนกัน เวลาเขาเข้ามาหานั่นนะ นั่นนะเขาเข้ามาหาเพราะอะไร? เขาเข้ามาหาเพราะว่าเขาต้องการธรรมโอสธ เขาต้องการสังฆธรรม เพราะชีวิตนี้มันทุกข์นัก นี้อามาหากินกันอยู่ถึงจะประสบความสำเร็จชีวิตทางโลกมากน้อยขนาดไหน นีจะมีทรัพย์สมบัติมหาศาลขนาดไหนแต่มันทุกข์นะ มันทุกข์ มันลน มันเข็ญใจ นีก็ไปสู่วัดสู่วาสู่วะพระเพื่ออะไร ก็เพื่อน้อมธรรมเพื่อความคลายทุกข์

สิ่งที่คลายทุกข์ เห็นไหม นีกลองมันไม่จัญไร ไร เวลาเขาตีเขาเข้ามาหาเพื่อประโยชน์ นั่นเทศน์สิ บอกเขาสิ เวลาบอกเขานี้ทำไมมันถึงทุกข์ล่ะ? เราไม่ต้องการสิ่งใดๆ เลย เห็นไหม นีให้ธรรมเป็นทานๆ ไม่ต้องการสิ่งใดๆ เลย ต้องการน้ำใจ น้ำใจสิ่งที่เป็นประโยชน์กับเขา เขาไว้เนื้อเชื่อใจ เขาวางใจเห็นไหม การที่วางใจๆ นีเขาเข้าไปสู่วัดสู่วาสู่วะผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ เห็นไหม มันไม่ใช่กลองจัญไร นีกลองแท้ๆ นีกลองที่เป็นประโยชน์

เวลาไม่มีสิ่งใดเข้ามา นีเห็นไหม นีระบือลือลั่น มีชื่อเสียงมีกิตติศัพท์ กิตติคุณ เวลาเขามาเขาตีไม่ดังนะ แปะๆ แปะๆ นีตีไม่ดังนะ มันกลองอะไร แล้วก็บอกว่าให้ธรรมเป็นทาน ธรรมะอะไร? ธรรมะอะไร? นีเขาไม่ได้ขอ ก็ระบือลือลั่นๆ นั่นนะถ้าคนมีปัญญาทำให้เขาตกอกตกใจ ใจ นีระบือลือลั่นมันเป็นประโยชน์อะไร แต่เวลาเขาทุกข์เขาอยากสิ เวลาเขาทุกข์เขาอยากนี้มันเพื่อกังวานเข้าไปในหัวใจของเขา กังวานเข้าไปเพื่อประโยชน์กับเขา ถ้าเป็นประโยชน์กับเขาขึ้นมา เห็นไหม สิ่งที่เป็นประโยชน์ๆ ของดีทุกคนมันแสวงหาทั้งนั้นนะ ทุกคนแสวงหาของดี ถ้าสิ่งใดที่เป็นคุณงามความดี แล้วคุณงามความดีที่ประเสริฐขึ้นไป เห็นไหม

คูสิ แล้วเวลาเราทำคุณงามความดีกัน ถ้าพระประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้ามีสัจจะในหัวใจ เห็นไหม มันไม่หวั่นไหวกับสิ่งใดๆ เลย ความดีของเราหนึ่งนั้นๆ อยู่เฉยๆ ความดีที่ว่าเฉยๆ ไม่ได้ทำอะไรเลยเป็นความดีได้อย่างไร คูสิ เวลาพระเขาอาบเหงื่อต่างน้ำ เขาพยายามแสวงหา เขาทำเพื่อประโยชน์กับศาสนาเห็นไหม เขาทำประโยชน์กับศาสนา แล้วทำประโยชน์กับศาสนาเพื่ออะไรล่ะ ทำประโยชน์กับศาสนาเพื่อเข้าสู่บรรลุมรรค เพื่อเข้าสู่สังฆธรรม

นี่ไง เวลาศาสนานี้ตัวศาสนามันอยู่ที่ไหน ตัวศาสนามันอยู่ที่ไหน มันอยู่ที่ศาสนวัตถุ

หรือ มันอยู่ที่ศาสนพิธีหรือ พิธีกรรมที่กระทำกันพิธีกรรมอันนั้นหรือ มันอยู่ที่ศาสนวัตถุใช้ไหม ถ้าวัตถุมันก็คือรูปนหินทรายเหมือนกัน นี่ศาสนามันอยู่ที่ไหนล่ะ ศาสนามันก็อยู่ที่มรรค ๘ อยู่ที่อริยสัจ สัจจะความจริงที่เข้าไปสู่ความจริงอันนั้น กิริยานั้นกิจจญาณมันมีการกระทำเห็นไหม ถ้าการกระทำเข้าไปสู่สังขธรรม ถ้าเป็นสัมมาสมาธิ ถ้าสัมมาสมาธิยกขึ้นวิปัสสนาเห็นไหม นี่อริยสัจ นี่ผู้ที่เป็นอริยสัจสัจจะความจริงในอริยสัจ ถ้าอริยสัจนะ นี่จิตนี้มันกลั่นออกมาจากอริยสัจ เวลามันกลั่นออกมาจากอริยสัจนั้นนะตัวศาสนา

นี่สังขธรรม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาเห็นใหม่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากราบธรรมๆ แล้วเราประพฤติปฏิบัติเราทำคุณงามความดี นั่งเฉยๆ นี่ นั่งนิ่งๆ เพราะการนั่งนิ่งๆ การบำเพ็ญตบะธรรมเพื่อทรมานกิเลส อันนี้มันเป็นงานของพระ มันเป็นงานของศากยบุตรพุทธชิโนรส มันเป็นงานของผู้ที่มีคุณธรรม มันไม่ใช่คนสิ้นหวัง คนสิ้นหวังคนที่ไม่เอาไหน คนที่ท้อแท้ล้มลุกคลุกคลานนะ ถอยกรูดๆ นั้นนะ ในหัวใจไม่สู้เลย ในหัวใจไม่มีความหวังเลย

แต่มันจัญไร มันจัญไร มันดั่งระเบิดลือลั่น ลือลั่นไปนั้น คนสิ้นหวังดั่งลือลั่น มันดั่งไปด้วยอะไร มันมีคุณธรรมอะไรในหัวใจอันนั้นบ้าง

นี่พอกคนสิ้นหวังไป พอกคนสิ้นหวังนี้มันไม่มูมานะๆ ไม่มีการกระทำ ไม่เข้าสู่สัจจะความจริงอันนั้น แล้วถ้าไม่เข้าสู่สัจจะความจริงอันนั้นมันจะได้สิ่งใดมาเป็นคุณธรรมล่ะ มันจะได้สิ่งใดมาเป็นประโยชน์กับใจดวงนั้นล่ะ ถ้าสิ่งใดที่เป็นประโยชน์กับใจดวงนั้นมันต้องเข้มแข็ง เข้มแข็งตั้งใจของเรา

นี่กองทัพที่เล็ก กองทัพที่มียุทธโศปกรณ์ที่น้อยกว่า จำนวนทหารก็น้อยกว่าแต่เขามีสติ เขามีปัญญาของเขา เขามีความสามัคคี เขามีความสามัคคีของเขา เขามีความมูมานะของเขา เขาชวนขายของเขา เพื่ออะไร? เพื่อต่อกรกับอวิชาอะไร เพื่อต่อกรกับพญามาร ใจ มันมีความหวัง คนมีความหวังเพื่อจะต่อกรกับอวิชา อวิชาชนะ พญามารมันมีลูกมีหลานมีเหลน มันมีกองทัพของมันที่ยิ่งใหญ่ แล้วกองทัพของมันที่ยิ่งใหญ่มันยึดชัยภูมิที่เหนือกว่า มันยึดชัยภูมิคือภาวสวะคือภพ คือจิตเดิมแท้ คือหัวใจของสัตว์โลก มันยึดชัยภูมิอยู่ที่นั่น

แล้วเรามาประพฤติปฏิบัติใช้ใหม่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ได้ปราบปราม ได้ทำลายเรือนยอดของมาร ความโลภ ความโกรธ ความหลง นี่เรือน ๓ หลัง นี่เรือนยอดของมันคือ

ตัวพญามาร คืออวิชา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้หักเรือนยอดของมันแล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงได้บอกวิธีการให้เราต่อสู้กับมันอยู่นี้ ถ้าเราจะต่อสู้กับมันเรามีความหวังไหม

เริ่มต้นก็ล้มลุกคลุกคลาน เริ่มต้นก็อ่อนแอ เวลาข้อวัตรปฏิบัติขึ้นมาที่เขาเอาไว้ให้มาวัด หัวใจของเราเห็นไหม ข้อวัตรปฏิบัตินี้เป็นเครื่องอยู่ เวลาเด็กน้อย เด็กน้อยที่ยังดำเนินการสิ่งใดไม่ได้พ่อแม่ก็ต้องดูแลเห็นไหม ให้อุบาย ให้ความดูแลด้วยความอนุเคราะห์ จิตใจของเรานักปฏิบัติใหม่นี้ยิ่งกว่าทารก เพราะมันมาจากโลกทั้งนั้น เป็นความรู้สึกของฆราวาส เป็นความรู้สึกของคฤหัสถ์

เวลาคุณงามความดีของเขาก็คุณงามความดีแบบโลกไป ทำสิ่งใดก็เอา ๒ ชั้น ๓ ชั้น จะเอาการยอมรับจากสังคม การทำสิ่งใดขาดอย่างเดียวขาดการประชาสัมพันธ์ จะทำสิ่งใดก็กลัวคนอื่น จะไม่รู้เรามีคุณงามความดี ความดีอย่างนั้นดีโดยการจ้างให้คนเป็นความดี เอาวัดมาเป็นความดี ใต้อำนาจเป็นของเล็กน้อย แต่เวลาพวกเราประพฤติปฏิบัติน้ำใจเป็นเรื่องยิ่งใหญ่ ใต้อำนาจวัดนั้นเป็นของมาทีหลัง น้ำใจที่ยิ่งใหญ่ นี้มันอบอุ่นมันยิ้มแย้มแจ่มใสเห็นไหม

นี่สิ่งที่เป็นคุณธรรมเรามองไม่เห็น เขาไม่รู้ แต่เราเป็นคนที่มีความหวัง เรามีความหวังเพราะอะไร เพราะเรามีศรัทธา เรามีศรัทธา เรามีความเชื่อ ศรัทธาความเชื่อของเรา เราเอาชีวิตของเราทั้งชีวิตเลยเข้ามาสู่ร่มกาสาวพัสตร์ ได้ห่มธงชัยพระอรหันต์ เห็นไหม ผ้ากาสาวพัสตร์เป็นธงชัยของพระอรหันต์ เป็นธงชัย มันเป็นธงชัยนำหัวใจของเรา ถ้านำหัวใจของเราเห็นไหม มันโบกสะบัดขึ้นมากลางหัวใจของเรา มีครูบาอาจารย์เป็นคนถือธง เห็นไหม เป็นธงนำของเรา ถ้าเราเอาจริงเอาจังของเรา เราต้องพยายามของเรา

เวลาจิตใจนี้มันท้อแท้เนะ เวลามันไฟสุ่มขอนี้มันคอดก เห็นไหม นี่คนสิ้นหวัง นั่งคอดกแล้วคนสิ้นหวังนั่งคอดกนะ ถึงเวลามารมันพลิกเพลง เห็นไหม มันยุแห่ มันทำให้ล้มลุกคลุกคลาน มันทำให้เราหมดกำลังใจ พอหมดกำลังใจ พอคนหมดกำลังใจคือหมดความหวังทำอะไรมันจะเดินหน้าไปไหน แม้แต่ยกขาก้าวเดินมันยังก้าวไม่ไหวเลย แม้แต่จะก้าวขาเดินมันยังเดินไม่ไหว แล้วมันจะไปเดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนาอย่างไร

แต่ถ้าครูบาอาจารย์ของเรา เห็นไหม ธงชัยพระอรหันต์ ครูบาอาจารย์ท่านโบกธงขึ้นมาแล้ว หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านโบกธงขึ้นมาแล้ว แล้วท่านนำกองทัพของท่าน เห็นไหม

ท่านปราบเรือนยอดหักเรือนยอดของกิเลส ท่านทำลายค่ายกลของมันหมดแล้ว นี่ค่ายกลในใจของหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ค่ายกลในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ค่ายกลของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติสมตามความเป็นจริง มันเป็นกลองสะบัดชัย กลองที่เป็นสัญญาณของการรบ มันไม่ใช่กลองจัญไร กลองจัญไรนี่มันไม่เป็นประโยชน์กับใคร มันระบือลือลั่นโดยที่ไม่มีเนื้อหาสาระ มันไม่เป็นประโยชน์กับใครเลย

แล้วมันเป็นประโยชน์กับใครล่ะ มันเป็นประโยชน์กับกิเลสไง เป็นประโยชน์กับการประชาสัมพันธ์ไง ต้องมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้โลกเขารับรู้ไง เพื่อผลประโยชน์ไง เพื่อความเคารพนบของสังคมไง แล้วมันได้ประโยชน์อะไรมา มันได้แต่ความพะรุงพะรังในวัดในวา นะ มันไม่สงบสัจ มันไม่ควรแก่การประพฤติปฏิบัติเลย

แต่เราจะเอาความจริงกันเห็นไหม เราไม่ใช่คนสิ้นหวังนะ เรามีลมหายใจ เรามีสติมีปัญญา เราไม่ใช่คนสิ้นหวัง เรามีความหวัง นี่เขาบอกมีความหวัง ถ้าเป็นความหวังก็เป็นต้นเหตุเห็นไหม ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติถ้ามีความอยากประพฤติปฏิบัติไม่ได้ ถ้าปฏิบัติไปแล้วนี่มันก็เป็นเรื่องปฏิบัติเพื่อกิเลสไง นี่ซุขงของกิเลสขึ้นมาแล้วก็ปฏิบัติไปมันจะได้มรรคได้ผลมาจากไหน นี่เวลาคนที่สิ้นหวัง คนที่อ่อนแอ มันก็ทุกข์ๆ ยากๆ ขึ้นมา

เวลาครูบาอาจารย์ท่านสะบัดหน้าขึ้นมา ท่านซุขงขึ้นมาเพื่อปลุกปลอบน้ำใจ ก็บอกว่านั่นมันเป็นสมุทัย นั่นเป็นกิเลส แต่เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านปฏิบัติแล้วท่านบอกว่ความอยากที่เป็นมรรค ความอยากที่จะพ้นจากทุกข์ ความอยากที่เราभावขเป็นพระกันประพฤติปฏิบัตินี้มันเป็นความอยากใหม่ มันก็เป็นความอยากทั้งนั้นนะ ความอยากอันนี้มันอยากที่เป็นมรรคไง มันไม่ได้อยากไปเข้าสู่มารไง

มารเวลาความอยากของมันมันก็อยากอืดู๋อืดู๋ แฉก มันก็อยากจะไปสู่สังคมทางโลก อยากไปในทางกิเลสตัดความทะยานอยาก อยากเป็นกลองจัญไร อยากที่มันแบบว่ามันระบือลือลั่นไปโดยกิเลส ไปด้วยผลประโยชน์ ไปด้วยความฉ้อฉล นั่นนะถ้ามันระบือลือลั่นอย่างนั้นก็บอกเป็นคุณงามความดีนี้มันความอยากของกิเลส

ถ้าความอยากของธรรมเห็นไหม เราอยากแล้ว เราอยากเราเดินตามรอยศาสดา ตามรอยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสละราชวังออกมาเห็นไหม นี่ไปเที่ยวสวนเห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย นี่มันละล้าละถ้ง มันจะออกประพฤติ

ปฏิบัติ นี่สละออกมา นั่นมันเป็นความอยากใหม่ ก็อยากไม่ตาย อยากไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย
อยากตรงข้าม อยากเอาจริงเอาจัง

ความอยากอันนี้มันเป็นมรรค เป็นมรรคก็ค้นคว้ามาๆ ก็ยังลุ่มลูกคลุกคลานมาตลอด เห็น
ใหม่ ลุ่มลูกคลุกคลานมาเพราะอะไร เพราะในเมื่อมันยังไม่มีสัจธรรมความจริงขึ้นมา ยังไม่มีใคร
รู้ธรรมขึ้นมา แล้วใครจะรู้ได้ละ ไม่มีใครรู้ได้หรอก มันจะรู้ได้ๆ ด้วยบุญญาธิการขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างสมบุญญาธิการมาเป็นพระโพธิสัตว์ นี่สมบูรณ์แล้วเห็นใหม่ “เราเกิด
ชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย”

นี่ตั้งแต่เกิด ยังไม่ได้ตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเลย มันก็มีปฏิภาณ
ปฏิญาณเอาไว้แล้วว่ามีเป้าหมาย มีอธิษฐานบารมี เป้าหมายที่จะไปถึงที่สุดให้ได้ แล้วก็ไปตาม
ความเป็นจริงด้วยเอกบุรุษ ด้วยความจริงจัง ด้วยเข้าไปในครองของโลก เห็นใหม่ ไปอยู่ที่ไหนๆ
คนก็ยกย่องสรรเสริญ อาพารดาบส อุทกดาบสก็บอกว่ามีความรู้เท่ากับอาจารย์ เท่ากับศาสดา
แล้วศาสดาก็เป็นศาสดาแล้วนะสิ

นี่ไง ท่านไม่เอาๆ สละทิ้งหมดเพราะอะไร เพราะมันนี่ชื่อสัตย์กับตนเองไง มันชื่อสัตย์
กับใจของตัวเอง ถ้าใจของตัวเองมันยังทุกข์มันยากอยู่ ถ้าใจของตัวเองมันยังเศร้าหมองอยู่ ถ้าใจของตัวเอง
มันยังไม่สำรอกมันยังไม่คายออก มันยังไม่มีสิ่งใดเห็นใหม่ นี่ไงมันไม่เป็นกลองจัญไร ใจมันเป็น
ความจริงใจ ก็เลสมันระบือลือลั่นอยู่นี่ มันไม่มีสัจธรรมที่ครอบงำมัน มันไม่ได้หักเรือนยอดของ
มันเลยแล้วมันจะพ้นจากทุกข์ไปได้อย่างไรละ นี่มันเป็นไปไม่ได้ไง

ถึงต้องสละมา ออกจากสำนักนั้นไปๆ แล้วไปเอาความจริงของเรา นี่ไปเอาความจริงของ
เราแล้วไม่มีใครรู้จริง แล้วมันจะมีสำนักไหนรู้จริง มันก็ต้องไปค้นด้วยตัวของท่านเองเห็นใหม่
นี่ที่โคนต้นโพธิ์นั่นนะ จนถึงที่สุดหักเรือนยอดของมัน หักเรือนยอดของกิเลส หักเรือนยอดของ
เรือน ๓ หลังจากนั้น ความจริงมันเกิดจากที่นั่นไง ถ้ามันเกิดจากที่นั่นมาเห็นใหม่ ถ้าความจริงเกิดที่
นั่นมา ครุบาอาจารย์ท่านทำของท่านมา ทำมาเป็นแบบอย่างของเรา เราเห็นประโยชน์อันนั้น เรา
ถึงได้ตั้งใจมา ตั้งใจมาบวชมาเรียน บวชเรียน เห็นใหม่ เพื่อชำระล้างกิเลส

ฉะนั้น สิ่งที่บวชเรียนมาชำระกิเลสนี้พฤติกรรม การประพฤติปฏิบัติอันนั้นสำคัญ สิ่ง
เราอยู่นี้เห็นใหม่ นกยังมีรังมีรัง เราก็ต้องมีวัดว่าเป็นผู้ที่ไม่มีความเห็นใหม่ คนที่มีเรือนเขาก็มีที่
อยู่อาศัยของเขา เราก็มีที่พักอาศัยของเราเห็นใหม่ เรือนว่าง เราก็พยายามจะสร้างเรือนว่างกันพอ

อยู่อาศัย พออยู่อาศัยแล้วเราจะทำงานจริงจังของเรา

คนมีความหวัง ถ้าคนมีความหวัง ความหวังของเราก็คือมรรคคือผล ความหวังของเรา ไม่ใช่เหรียญตรา ไม่ใช่โลกประกาศเกียรติคุณ ไม่ใช่ ไม่ใช่รับใบประกาศนียบัตรว่าคนนี้เป็นคน คุณงามความดี เราบวชเป็นพระ! โคนศิระชะมาแล้ว! จะต้องไปรับจากคนที่ผมมีผมดำๆ ได้ยังไง เรา บวชเป็นพระ! เราต้องรับมรรครับผลจากสังฆกรรม จากอริยสัจจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะมีคุณธรรมขึ้นมาจากมรรคจากผล ไม่ใช่ไปรับใบประกาศเกียรติศัพท์เกียรติคุณจากใคร หรือเราเป็นพระ ศีลสมบูรณ์ ไปรับกับเขาได้อย่างไร รับกับเขาไม่ได้ ถ้ารับกับเขาไม่ได้แล้วจะ รับกับใครเห็นไหม

ถ้าคนสิ้นหวัง คนสิ้นหวังมันพยายามจะสร้างกรอบขึ้นมา ให้อบอุ่นหัวใจว่าเรานี่เป็นคน ที่สังคมเคารพนับถือ สังคมเขายอมรับนับถือ จะต้องไปประกาศเกียรติศัพท์เกียรติคุณ ติด ประกาศไว้ให้สังคมเขายอมรับว่าคนคนนี้มีคุณงามความดี เราจะต้องให้ใครมาประกาศเกียรติ ศัพท์เกียรติคุณของพวกเรา นักปฏิบัติของเราจะต้องให้ใครมาประกาศเกียรติศัพท์เกียรติคุณ สิ่งที่จะเป็นคุณงามความดีของเรา เกียรติศัพท์เกียรติคุณของเราต้องประกาศขึ้นมาจากสันติวิถีโก ความจริงในหัวใจนี้ต้องให้มันประกาศออกมา ถ้าความจริงในหัวใจเห็นไหม ถ้าเป็นความจริง ขึ้นมาเห็นไหม ครูบาอาจารย์ที่ท่านอยู่สมณสาธูป

ทุกคนนะ เวลาหลวงตาท่านบอกว่า หลวงปู่มันท่านมีชื่อเสียงเกียรติศัพท์เกียรติคุณมาก ในเรื่องการดู ในเรื่องการตำราบพระ ท่านบอกว่า “นั่นล่ะอาจารย์ของเรา เราต้องเข้าไปหาพระ อย่างนั้น” ถ้าเข้าไปหาพระอย่างนั้น เพราะท่านมั่นใจของท่าน ว่าถ้าพระอรหันต์ ถ้าพระที่มีมรรค มีผล ท่านจะทำร้ายคนด้วยความลำเอียง ลำเอียงเพราะรักลำเอียงเพราะชังมันเป็นไปได้ยังไง อยากจะพิสูจน์ไหม ท่านถึงเข้าไปพิสูจน์อย่างนั้น

ทุกคนเราไม่ได้หวังผลประโยชน์จากใคร เราไม่ได้หวังผลประโยชน์จากใครเลย แล้วไม่ ต้องการผลประโยชน์จากใครด้วย แต่เราต้องการมรรคต้องการผล เราต้องการคุณงามความดีให้ เป็นสันติวิถีโก เราต้องการความจริงจากใจของเรา เห็นไหม นี่คนมีความหวังมีเป้าหมายอย่างนี้ ไม่ใช่คนสิ้นหวัง คนสิ้นหวังมันล้มลุกคลุกคลาน มันเซ็ดหน้าขึ้นมาไม่ได้ มันยกหัวขึ้นมาไม่ได้ มันก้มหน้ามันตลอด สิ้นหวัง หมดหวัง หมดหวังกับตัวเอง แล้วมันจะเอาความจริงมาจากไหน ถ้ามันเอาความจริงขึ้นมาไม่ได้เห็นไหม

เราเกิดมาเป็นคนนี่ถึงว่าเป็นอริยทรัพย์ๆ ความจริงของเราเราต้องทำของเราขึ้นมาให้ได้ ถ้าเราทำความจริงของเราขึ้นมาได้เห็นไหม หนึ่งใน เราบวชมาเป็นพระ ความสมบูรณ์ของความเป็นพระนี่ตั้งแต่วันอุปสมายกเข้าหมู่ มันสมบูรณ์กว่าความเป็นพระอยู่แล้ว แล้วเวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาในใจของเราเห็นไหม เราบวชมาเป็นพระได้นุ่งห่ม ห่มผ้ากาสาวพัสตร์เป็นธงชัยของพระอรหันต์ เห็นไหม เราได้นุ่งห่ม เราได้มีข้อวัตรปฏิบัติกับบริวาร ๘ ในการบำรุงรักษา แล้วถ้าเราประพฤติประพฤติกฎขึ้นมาให้เป็นความจริงในใจละ ถ้าใจมันเป็นความจริงขึ้นมา มันมีคุณธรรมของมันขึ้นมาละ นี่มีธรรมเป็นจริงขึ้นมาเห็นไหม นี่สมบัติแท้ แล้วถ้ามีสมบัติเพื่ออย่างนี้แหละมันเหนือโลก เห็นไหม ธรรมะเหนือโลก ธรรมะเหนือธรรมชาติ เหนืออวิชญา เหนือการเวียนว่ายตายเกิด เหนือสิ่งที่เป็นสัจจะสิ่งที่เป็นคุณธรรมที่เรารักษากันอยู่นี้ ถ้ามันเหนืออย่างนี้มันเหนือแล้วมันอยู่ในหัวใจของเราเห็นไหม นี่ไง ถ้าเราได้นุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์ ได้นุ่งห่มผ้าธงชัยของพระอรหันต์ แล้วหัวใจเราละ?

มันต้องมีความหวังนะ เรามีความหวังมีแรงปรารถนา เราไม่ใช่คนสิ้นหวัง คนสิ้นหวัง คนไร้ค่า คนที่ไม่มีประโยชน์แล้วห่มผ้ากาสาวพัสตร์ไป นี่เห็นไหม จะต้องให้สังคมเขาค้ำไว้ นี่เดียวจะล้มเห็นไหม นี่ขาดเหลืออะไร นี่มีความจำเป็นอย่างไร มีความทุกข์ความยากแค่ไหน โอ๊ย จะมีบริการอย่างไร นี่คนสิ้นหวัง! เราหวังพึ่งใคร เราไม่หวังพึ่งใครนะ เราหวังพึ่งปลื้แข่ง เลี้ยงชีพด้วยปลื้แข่ง สิ่งที่เราจะประพฤติปฏิบัติเราต้องเข้มแข็ง ถ้าจิตใจเราเข้มแข็ง เราปฏิบัติของเราขึ้นมาให้มันเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา ถ้ามันเป็นจริงเป็นจังขึ้นมาเห็นไหม แล้วถ้ามีคุณธรรมขึ้นมาในหัวใจ นี่เหนือโลก แล้วมันนำเคารพบูชา มันนำเคารพบูชา

เวลาหลวงตาท่านไปคุยกับหลวงปู่แหวน หลวงปู่แหวนท่านพูดถึงความจริงในใจของท่าน แล้วท่านบอกหลวงตา “มหา มหามีอะไรค้ำมานะ” หลวงตาท่านพูดเห็นไหม ท่านตอบหลวงปู่แหวน “เกล้ากระผมไม่ค้ำนหรือครับ เกกล้ากระผมแสวงหาคุณธรรมแบบนี้ เกกล้ากระผมแสวงหาอยากพึ่งธรรมแบบนี้” เพราะธรรมแบบนี้ถ้าคนไม่รู้จริงมันพูดไม่ได้ ถ้าคนรู้จริงพูดออกมาแสดงว่าในใจนั้นมีคุณธรรม ถ้าในใจมีคุณธรรมเห็นไหม นี่สมบัติของใจดวงนั้นไง

ท่านมีสมบัติในใจดวงนั้นท่านหวนไหวไปกับอะไร ท่านคลอนแคลนไปกับสิ่งใด เพียงแต่ว่ากระแสสังคมกระแสโลกไปพึ่งพาอาศัยท่าน อาศัยชื่อเสียงของท่าน อาศัยความเป็นไปของท่าน เขามาอาศัย โลกมาอาศัย โลกมาแสวงหาผลประโยชน์จากชื่อเสียงของท่าน โลกเข้ามาหาผลประโยชน์ มันเป็นประโยชน์กับโลก โลกเขาแสวงหา แล้วเขาหาकिनกันไม่ได้เขาถึงมาหา

กินกับชื่อเสียงของท่าน

แต่เราไม่ได้แสวงหาเห็นไหม หลวงตาท่านบอกว่า ท่านแสวงหา หาธรรมแบบนี้ไม่
คัดค้าน เห็นไหม นี่ความจริง ถ้าความจริงขึ้นมาในใจของเรา เราประพฤติปฏิบัติเพื่อเหตุผลอย่าง
นี้ เพื่อคุณธรรมเพื่อสัจจะความจริงอย่างนี้ ไม่ใช่คนสิ้นหวัง เอวัง